

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio nona. Vtrum ieiunia per ecclesiam instituta sint sub præcepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

7 Quantum ad secundum videlicet ex quibus debeat fieri elemosyna, non est dubium, nisi de illicite acquisitis de quibus distinguendum est, quia aut ipsa acquisitio est illicita, ut in furto, rapina, & viura: aut acquisitio secundum se non est illicita, sed solum causa ex qua acquiritur ut in meretricio, quia meretricium est illicitum, supposito tamē meretricio acquisitio pecunie ex ipso non est secundum se illicita, quia illa acquisitio nulla lege prohibetur, & ideo talis acquisitio vocatur turpe lucrum. Loquedo de acquisitione illicita primo modo distinguendum est adhuc: quia aut per eam non transfertur dominium rei ut in furto & rapina, & tunc de tali re non potest fieri elemosyna, nec licite recipi extra casum extremæ necessitatis, quia sic acquiritens non efficitur dominus rei, nec dispensator legitimus, imò tenetur eandē rem numero quā sic accipit restituere, si res illa extet. Si verò trāseratur dominium sicut quidā dicit in viura, sic de tali re potest fieri elemosyna; quia talis est dominus & dispensator legitimus, supposito quod in viura dominium transferatur quāvis alteri cōpetat repetitio, quia nō oportet quod eadem res numero restituatur etiā si extet, sed sufficit reddere æquivalens: unde si viurarius habeat centum libras de viuris, & centū de patrimonio, vel de legitimo lucro, ita potest facere elemosynam de vno sicut de alio, & æque licitum est recipere si ipse sit dominus vtriusque, cum teneatur idem numero restituere. Hoc autē est intelligendum quando præter elemosynam de vno sicut de alio remanet viurario unde potest vivere & viuras restituere, quia si elemosyna esset tāta quod de residuo non posset viuras reddere non esset licitum ei elemosynā facere, nec alteri accipere, dato etiā quod de residuo posset viuras reddere, non tamen cū hoc decenter vivere non esset elemosyna: ab eo recipienda; quia non est presumendum quod ille qui iniuste alienam pecuniam accepit ut dicitur veli recedendū vivere, restituendo alii illud quod ab eo iniuste accepit. S autem acquisitio non sit illicita secundum se, sed ex causa propter quam fit, sicut est in meretricio: sic dicendum est, quod de tali re potest fieri licite elemosyna, non tamen solennis ad altare propter detestationem criminis si sit publicum. Si autem sit occultum potest fieri de tali elemosyna solennis, vel priuata sicut de aliis quibuscunque.

8 Quantum ad tertium videlicet quibus personis sit elemosyna facienda, dicendum est quod non debet fieri diuitibus, sed pauperibus. Cuius ratio est, quia elemosyna est scopus misericordie per quod subuenitur miserie alterius, illi non debet fieri elemosyna corporalis qui nō patitur miseriam corporalem, vel qui per seipsum potest sibi subuenire, sed diuites sunt huiusmodi, quia non patiuntur miseriam corporalem ex defectu bonorum temporalium ex quo diuites sunt, & si parentem possunt sibi per suas diuitias subuenire, ergo eis nō debet fieri elemosyna quæ est opus misericordie per quod subuenitur miserie alterius. Si quis tamen conuocet amicos diuites ad comedendum, vel dat eis vestes ad induendum, potest in casu esse opus virtuosum non secundum misericordiam, sed secundum virtutem liberalitatis. Inter pauperes autem quidā sunt boni, quidam verò mali. De pauperibus bonis non est dubium quin debeat eis fieri elemosyna, & magis propinquioribus si sint æqualiter boni & æqualiter indigant, quia secundum Apostolum. x. ad Tim. 5. cap. Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem non habet, & est infideli deterior. Malis autem pauperibus indigentibus facienda est elemosyna ad sustentationem naturalem, & non ad fomentum culpæ: quia secundum Augustinum diligendi sunt homines, ut non diligantur eorum errores. Et ideo si malus pauper vult de elemosynis vivere, ut vacet ociositati quæ multa mala docet & docuit, vitium subtrahitur ei elemosyna quam donetur.

9 AD primum arguitur, dicendum est quod nullus prohibetur facere elemosynam qui possit eam facere, & quia illud solum possumus quod iuste possumus, ideo illi soli possunt facere elemosynam qui sunt domini rerum vel administratores legitime insituri, alii autem non.

10 Ad secundum dicendum quod omnī hominī indigentī faciendā est elemosyna ab eo qui potest, soli enim indigentes debent petunt elemosynam: alii autem. s. diuitibus dicendum est, petitis & non accipitis, eo quod male

petatis, quāuis diuitibus ex liberalitate liceat aliqua tribuere, sed tunc non est elemosyna.

11 Ad tertium dicendum quod illud verbum, facite vobis amicos de mōnā iniquitatis, potest intelligi de illis rebus quorum acquisitio non est secundum se iniusta, sed solum causa, sicut est pecunia de meretricio habita de qua licitum est facere elemosynam, vel diuitiæ etiam licite acquisite dicuntur mōnā iniquitatis, in quantum sunt occasio male faciendi: vel dicitur mammona iniquitatis, id est inæqualitatis, quia inæqualiter distributæ sunt hominibus, homo quandoq; indigente & malo superabundante, de quibus licitum est facere elemosynam.

QUESTIO NONA.

Vtrum ieiunia per ecclesiam instituta sint sub præcepto.

Tho. 2. 2. q. 147. ar. 3. & 4.

DEinde queritur de ieiunio. Et primo vtrum ieiunia per ecclesiam instituta sint sub præcepto. Et arguitur quod non, quia illa quæ sunt merè supererogationis non possunt cadere sub præcepto, sed solum sub voto, sicut patet de continentia & de paupertate, sed ieiunium videtur esse merè supererogationis sicut & continentia, ergo non cadit sub præcepto.

2 Item si ieiunium esset sub præcepto, aut illud præceptum esset merè naturale, aut diuinum, aut humanum. Sed sub nullo dictorum præceptorum est ieiunium, ergo non est sub aliquo præcepto. Maior patet per sufficientē diuisionem. Minor probatur per inductionē, quod enim non cadat sub præcepto iuris naturalis patet, quia naturali iure nihil prohibetur nisi quod est malum secundum se. Comedere autem pluries in die nō est malum secundum se, alioquin peccaremus omni tempore quo pluries comederimus eodem die, quod est falsum, ergo iure naturali non prohibetur pluries in die comedere & per consequens nō præcipimur ieiunare. Item nec iure diuino quod continetur in vtroque testamento, quia ibi nihil inuenitur mandatum vel ordinatum de præceptis ieiuniorum quæ nunc obseruat ecclesia, utpote de quadragesima, & vigiliis Apostolorum, & aliarum festiuitatum: ius etiam humanum licet faciat mentionem de prædictis ieiuniis, nunquam tamen sub nomine præcepti, quare &c.

3 CONTRA, maioris perfectionis est lex noua quàm vetus, ut enim dicitur Heb. 7. nihil ad perfectum adduxit lex, magis etiā desideris carnalibus abstrahit, quia est lex spiritus, sed in lege veteri ieiunium erat in præcepto, ergo multo fortius in lege noua. Assumpta probatur per illud quod habetur Leuit. 23. Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hoc, peribit de populo suo, vbi non videtur loqui nisi de afflictione ieiunii.

4 RESPONSIO. Circa quæstionem istam videntur tria. Primum est de vtilitatibus propter quas ieiunium fuit institutum. Secundum est an ieiunium per ecclesiam institutum sit sub præcepto. Tertium quæ sunt illa quæ in ieiunio sunt obseruanda.

5 Quantum ad primum sciendum est quod sicut ad seculares principes pertinet condere leges de his quæ pertinent ad vtilitatem communem in rebus temporalibus, sic ad Prælatos ecclesiasticos pertinet statuere ea quæ cadunt ad communem vtilitatem fidelium in spiritualibus, ieiunium autem est huiusmodi, valet enim ad tria. Primum ad concupiscentiam carnis reprimendam: ut enim allegat Hiero. sine Cerere & Baccho friget venus, id est per abstinentiam cibi & potus tepescit luxuria. Secundum valet ad hoc quod mens liberius eleuatur ad sublimia contemplananda: unde Dan. post ieiunium trium hebdomadarum reuelationem accepit à Deo, ut patet Dan. 10. Tertio ad satisfactionem pro peccatis. Et hoc tangit Greg. in præfatione, qui corporali ieiunio vitia comprimis, quantum ad primum: mentem eleuas, quantum ad secundum: virtutem largiris & præmia, quantum ad tertium.

6 Quantum ad secundum dicendum est quod ieiunium quadragesimæ, & alia ieiunia per ecclesiam instituta & generali consuetudine ecclesie approbata cadunt sub præcepto, ita quod qui ea non obseruat, sed absque necessitate

frangit

frangit, vel causa rationabili peccat mortaliter, quod patet tripliciter. Primo sic: instituta maiorum pro lege tenenda sunt, & sicut prævaricatores legum diuarum ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt, vt dicit beatus Augu. ad Casulanum presbyterum: & habetur in decretis dist. ii. cap. In his rebus. Sed prædicta ieiunia sunt ex institutione maiorum, scilicet Romanorum pontificum, sunt etiam approbata generali consuetudine ecclesie, ergo contemptores eorum merentur puniri, sicut prævaricatores legis diuinæ, sed præuicatio legis diuinæ est peccatum mortale: vt patet per Ambro. qui diffiniens peccatum mortale dicit, quod est præuicatio legis diuinæ, &c. ergo similiter contemnens ieiunare absque necessitate vel causa rationabili peccat mortaliter. Secundo, quia qui non obtemperat sacris canonibus in his que statuta sunt non exhortando solum, sed decernendo merentur carere officio suscepto: quia decretum necessitatem facit, exhortatio liberam voluntatem excitat: vt habetur dist. 7. Et si legibus, &c. Sed obseruantia quadragesimæ & cæterorum ieiuniorum de quibus nunc agitur instituta est per sacros canones non solum exhortando, sed decernendo: vt patet de conf. di. 5. ca. Quadragesima summa obseruatione seruanda est, vt ieiunium in ea, nisi quod infirmitas impedit nullatenus soluatur, & cap. sequenti dicitur sic: ieiunia in ecclesia a sacerdotibus instituta sine necessitate rationabili non soluantur, ergo qui huic statuto non obtemperant merentur carere officio suscepto, sed talis poenitentia non infligitur nisi pro peccato mortali, ergo &c.

Tertio sic: ea que simul statuuntur & eodem contextu cadunt sub simili obligatione. Sed ieiunia ab ecclesia instituta & abstinentia carnis simul & eodem contextu sunt statuta, ergo pari iure censentur. Cum ergo comedere carnes in quadragesima & in aliis ieiuniis ab ecclesia constitutis sit peccatum mortale nisi excuset infirmitas vel vigeat euadens necessitas, patet quod frangere ieiunium absque rationabili causa est consummiter peccatum mortale. Hoc etiam videtur dicere Hiero. ad Lucium, & habetur di. 68. ca. Vtinam. loquens de ieiuniis & dicens: Vnaqueque prouincia in sensu suo abundet, & præcepta maioris leges apostolicas arbitretur. Ecce quod dicit ieiunium cadere sub præcepto maioris, vbi est consuetudo roborans statutum.

7 Q V A N T V M ad tertium sciendum est quod circa ieiunium tria sunt obseruanda. Vnum est de prohibitione ciborum, quia in omni ieiunio ab ecclesia instituto omnino abstinendum est a carnibus que potissime nutriunt & præbent fomentum libidinis: in quadragesima autem non solum abstinendum est a carnibus, sed etiam ab ouis & caseis, sicut habetur de consec. dist. 7. cap. Denique in aliis autem ieiuniis non leguntur prohiberi oua & casei, & in talibus quod non est prohibitum videtur esse concessum. Secundum attendendum est hora, quia in quadragesima & ieiuniis quatuor temporum non debet ieiunans comedere vsque ad vespas, sicut habetur de consec. dist. 7. cap. Solet, & cap. In ieiuniis. Et istud potest intelligi dupliciter: vno modo de hora diei vespertina, & istud nusquam seruatur. Cum hora diei vespertina sit hora decima, vel vndecima. Omnes autem ieiunantes consueverunt comedere hora sexta: si autem intelligatur de vespas quantum ad diuinum officium, sicut verba statuti videntur sonare, videlicet quod distis vespas comedatur, sic melius seruatur a ieiunantibus in quadragesima antequam comedatur, non dicuntur tamen hora diei vespertina, sed hora sexta: & quia in talibus consuetudo quam omnes vel plures tenent & maxime quam ecclesia scit & tolerat & quod plus est facto suo approbat totaliter excusat, ideo comedentes in quadragesima & quibuscunque aliis ieiuniis circa horam sextam non peccant: quia tam Papa, quam Cardinales, Prælati & Religiosi sic obseruant. Tertium attendendum est circa ieiunium quod non licet pluries eodem die cibum sumere nec aliquid cuius principalis vsus ordinatur ad comestionem: potus autem non est prohibitus, nec ante prandium nec post, nec vsus specierum que principaliter ordinantur ad alterandum vel ad digerendum cibum. Si autem cum speciebus misceantur alie res pertinentes ad cibum & non alterantur per species quin remaneant in propria forma (vt datili confecti & in pinolato in quo pinula remanent in propria forma solum conglutinatae

per alias species) non credo quod licitum sit talibus vi extra prandium temporibus ieiuniorum.

8 AD primum argu. dicendum est quod ea que sunt supererogationis absolutum non cadunt sub præcepto quantum ad omne tempus: sed possunt cadere sub præcepto pro aliquo speciali tempore & speciali causa: possent enim ecclesia præcipere coniugatis quod contineant in diebus ieiuniorum, vel aliquo certo die, sicut illicitum est eis vti matrimonio in loco sacro, quauis non possent præcipere quod semper continerent, & eodem modo ecclesia potest præcipere quod pro certis diebus teneatur ieiunare, licet forte non possent præcipere quod omni tempore ieiunemus. Vel aliter dicendum est quod duplex est genus erogationum, quoddam quod totaliter excedit necessitatem salutis, sicut continentia & paupertas, & tale non cadit sub præcepto sed sub consilio: aliud est quod in generali pertinet ad necessitatem salutis, quauis non secundum illum modum vel illum, sicut est ieiunium, quia in generali qui libet teneri tantum ieiunare, vel tantam abstinentiam carni adhibere vt per superfluitatem cibi non subtrahatur salus corporis, & fortiori ratione salus animæ: & quia non idem modus abstinentie conuenit omnibus, ideo per præceptum interpositum potest determinari modus ieiunandi quantum ad vices & cibaria secundum quod ecclesia iudicat communitati expediens.

9 Ad secundum dicendum quod ieiunium in generali cadit sub præcepto iuris naturalis: & sic prohibetur malum secundum se, scilicet comestio superflua que est in subuersionem salutis corporalis & spiritualis. Modus autem spiritualis ieiunandi cadit sub præcepto iuris positivi. Et licet non inueniatur verbum præcepti, conuenit tamen esse præceptum ex aliis, puta ex poena que debetur transgressoribus statutorum ecclesiasticorum approbatorum per generalem ecclesie consuetudinem. Et ex aliis que simul cum ieiunio prohibentur, sicut est elus carniuium, & huiusmodi.

QVÆSTIO DEGIMA.

Vtrum omnes teneantur ad seruandum ieiunia ab ecclesia instituta.

Tho. vbi sup. 2.

SECUNDO queritur vtrum omnes teneantur ad seruandum ieiunia ab ecclesia instituta. Et arguitur quod sic, quia minus videtur quod iusti teneantur ad ieiunia quam peccatores: quia ieiunium est pars satisfactionis qua iusti non indigent, sed peccatores, sed iusti tenentur seruare ieiunia, vt probatur, ergo multo magis omnes alii. Probatio minoris: quia ad præcepta virtutum seruanda obligantur iusti, sed præceptum de ieiunio pertinet ad virtutem temperantiae, ergo ad ipsum seruandum obligantur iusti.

2 Item pueri magis possunt excusari a ieiunio quam adulti qui sunt fortes, sed pueri videntur obligari ad seruandum ieiunium indictum per ecclesiam in noua lege, quia in veteri lege que fuit minus perfecta indicabatur eis ieiunium, vt patet Ioel. 2. vbi dicitur sic: Sanctificate ieiunium, congregate paruulos & fugentes vbera, ergo in noua lege obligantur ad seruandum ieiunium, ergo multo fortius & pauperes.

3 Item arguitur quod laborantes non debeant a ieiuniis excusari: quia bonum spirituale debet præponi bono corporali, sed ieiunium est bonum spirituale, labor autem corporalis est bonum corporale, ergo ieiunium est præponendum labori corporali, nec est dimitendum propter laborem corporalem.

4 **R E S P O N S I O.** Dicendum est quod ad ieiunium institutum per ecclesiam non tenentur pueri, infirmi, pauperes, laborantes obseruare, vt inferius declarabitur: quod autem pueri non teneantur, quia præceptum non obligat nisi secundum intentionem præcipientis, ecclesia autem instituit ieiunium intendit incontinentia vitioum refecare & naturam conseruare. Cum igitur ieiunium pueris sit nocuum & notabiliter corruptiuum nature, patet quod non est intentio ecclesie eos obligare. Assumpta probatur: quia in pueris non solum exigitur cibus ad actum nutritiuum sed etiam ad augmentum. Et quia nondum virtus nature tantum in eis conualuit vt possint simul de cibo sumere